

בס"ד, כ"ג תשרי התשפ"ו

זבחים ל"א – צירוף מחשבות פיגול, הגדרת 'אכילה לעניין פיגול, וצירוף אכילה והקטרה

שאלות:

1. אמנון כהן חשב לאכול חצי זית מהקורבן למחר, אחר כך חצי זית בחוץ, ואז שוב חצי זית למחר. הקורבן פיגול?

מחלוקת בצירוף מחשבות מופרדות

הדף ממשיך את הדיון מהדף הקודם ופותח במחלוקת אמוראים על צירוף מחשבות,

- **המקרה:** אדם חשב לאכול חצי זית "חוץ לזמן", לאחר מכן חצי זית "חוץ למקום", ולבסוף חצי זית נוסף "חוץ לזמן".

- **רבא** אומר: "ויקץ כישן הפיגול" – חצי הזית הראשון של "חוץ לזמן" "ניעור" מהצטרפותו לפסול, וחוזר ומצטרף לחצי הזית השני של "חוץ לזמן", והקורבן הופך לפיגול.

- **רב המנונא** חולק: "עירוב מחשבות הוי" – ברגע שחצי הזית הראשון הצטרף למחשבת "חוץ למקום", הוא נתפס בפסול זה ושוב לא יכול להיפרד ממנו.

○ הראיות לכל שיטה:

- **ראיית רבא: רבא** מביא ראיה ממשנה בטהרות בדיני טומאה: כביצה אוכל "ראשון לטומאה" וכביצה אוכל "שני לטומאה" שעורבבו יחד – דינם כ"ראשון". אם חילקו את התערובת לשניים (בכל חלק חצי ביצה ראשון וחצי שני), דין כל חלק הוא "שני" (כקל שביניהם). אבל – וזו הראיה – ניתן לדייק מהסיפא שאם חלק אחד נפל על כיכר תרומה ואז הצטרף אליו החלק השני (רש"י), הם מצטרפים חזרה לשיעור "ראשון" והופכים את הכיכר ל"שני". מכאן רואים שחצי שיעור מעורבב יכול "ליעור" ולחזור לדרגתו המקורית כשהוא פוגש חצי שיעור נוסף ממינו.
- **רב המנונא** דוחה את הראיה בטענה שבדיני טומאה היה שיעור שלם ("כביצה") מלכתחילה שהתחלק, ואילו כאן לא היה מעולם שיעור שלם של פיגול.
- **ראיית רב המנונא: רב המנונא** מביא ראיה נגדית ממשנה במסכת מעילה: חצי שיעור של אוכל שנטמא באב הטומאה (והפך ל"ראשון") וחצי שיעור נוסף שנטמא בוולד הטומאה (והפך ל"שני"), שהתערבבו – דינם כ"שני". מכאן מדייק **רב המנונא** שאפילו אם יוסיפו לתערובת עוד "ראשון" עד להשלמת שיעור, דינה יישאר "שני", כי שיעור שהתערבב לא חוזר וניעור. (אבל הגמרא דוחה את ההוכחה הזאת, כי לא חייבים לדייק ככה).
- **מסורות שונות בשם בר קפרא:** הגמרא מביאה שלוש גרסאות שונות של אמוראים לברייתא של **בר קפרא** בנושא, כל אחת עם ניואנס אחר:
 - **גרסת רב דימי:** חשב קודם חצי זית "חוץ למקום", ואז שני חצאי זיתים רצופים של "חוץ לזמן" – הקורבן פיגול. כאן, שני חצאי הזית של הפיגול באו יחד ולכן מצטרפים.

- **גרסת רבין:** חשב שני חצאי זיתים רצופים של "חוץ לזמן", ואז חצי זית "חוץ למקום" – הקורבן פיגול. כלומר, ברגע שנוצר שיעור שלם של פיגול, מחשבה נוספת של פסול כבר לא מבטלת אותו. (לפי זה, **רבין** חולק על **רב דימי** וסובר שאם מחשבת המקום הייתה מקדימה את מחשבת הזמן, היא כן הייתה מבטלת).
- **גרסת רב אשי:** חשב חצי זית "חוץ לזמן", ואז על כזית שלם חשב חציו "חוץ למקום" וחציו "חוץ לזמן" – הקורבן פיגול. זוהי הגרסה המחמירה ביותר (אפילו יותר מ**רבא**), שלפיה אפילו אם מחשבת המקום והזמן נאמרו בדיבור אחד מעורב, מחשבת הזמן עדיין "ניעורה" ומצטרפת לחצי הזית הראשון ליצור פיגול.

2. זאב כהן חשב להאכיל את הכלב שלו מחר מהקורבן. הקורבן פיגול?

שאלות בדיני פיגול

הגמרא דנה בשאלות שונות לגבי הרחבת גדרי פיגול מעבר למקרים הפשוטים.

○ הרחבת הגדרת "אכילה":

- **אכילת כלבים:** רבי ינאי אומר שאם חשב שכלבים יאכלו את הבשר למחר – זהו פיגול, כי גם אכילת כלבים נקראת בתנ"ך "אכילה".
- **אכילת אש:** רבי **אמי מקשה:** אם ככה, גם אם חשב שהאש תאכל (תשרוף) את הבשר למחר, זה צריך להיות פיגול, כי גם על אש נאמר לשון "אכילה". אבל הרי שנינו במשנה ש"אכילה והקטרה" לא מצטרפות! הגמרא **מתרצת** שהדבר תלוי בלשון הדיבור: אם אמר בלשון "אכילה", גם הקטרה נחשבת כאכילה ומצטרפת. המשנה עוסקת במקרה שאמר במפורש "להקטיר".

○ שאלות נוספות:

- **כזית לשני בני אדם, רב אשי** שאל: אם חשב ששני אנשים יאכלו יחד כזית (כל אחד חצי זית), האם הולכים אחר המחשבה (שיש בה כזית) או אחר האוכלים (שלכל אחד אין שיעור)? **אביי** מוכיח מהמשנה שהמחשבה על אכילת שני חצאי זיתים על ידי שני אנשים מצטרפת, והקורבן נפסל.
- **אכילה ביותר מכדי אכילת פרס, רבא** שאל: אם חשב לאכול כזית במשך זמן ארוך (יותר מ"כדי אכילת פרס"), האם זה נחשב אכילה לעניין פיגול? האם מדמים את זה לאכילת מזבח (הקטרה), שיכולה להיות ארוכה, או לאכילת אדם רגילה? **אביי** מנסה להוכיח מהמשנה שהיא נחשבת אכילה, אבל הגמרא דוחה את ראייתו.

3. פנחס חשב לאכול חצי זית ולהקטיר חצי זית למחר, הקורבן פסול?

"אין אכילה והקטרה מצטרפין"

הגמרא חוזרת לדון בסופה של המשנה (כט, ב), שקבעה שאם חשב לאכול חצי זית ולהקטיר חצי זית (שניהם חוץ לזמן או חוץ למקום) – הקורבן כשר. הגמרא מבררת מה החידוש בהלכה זו.

- לכאורה, אין צורך לומר ש"אכילה" ו"הקטרה" לא מצטרפות. ניתן לדייק את זה מתחילת המשנה, שם נאמר שמחשבה פוסלת רק על "דבר שדרכו לאכול". משמע שמחשבה על

אכילת אימורים (שדרכם להקטיר) לא נחשבת מחשבה, ולכן ודאי שלא תצטרף למחשבה על אכילת בשר.

○ **רבי ירמיה** מתרץ: ההלכה הזו נצרכת לשיטת **רבי אליעזר**. **רבי אליעזר** סובר שכן מחשבים מאכילת מזבח לאכילת אדם. למשל, אם אדם שוחט את הזבח על מנת לאכול את הכליות (שהן אימורים), לדעת **רבי אליעזר** הקורבן פסול. לכן, היה מקום לחשוב שלשיטתו, מחשבה על אכילת חצי זית בשר והקטרת חצי זית אימורים אכן תצטרף ותפסול. המשנה באה ללמד שלא.

○ **אביי** דוחה ומסביר שהמשנה היא גם כשיטת **חכמים**. החידוש הוא במקרה הספציפי שבו כל מחשבה נעשית "כדרכה":

▪ במקרה שהגמרא דחתה (לחשוב לאכול בשר ולאכול אימורים), המחשבה על האימורים היא לאכילה כלומר, "שלא כדרכה", ולכן ברור שאינה מצטרפת.

▪ אבל במקרה של המשנה – חשב לאכול בשר (כדרכו) ולקטיר אימורים (כדרכם). כאן היה מקום לחשוב שמכיוון ששתי המחשבות הן כהלכה, הן יצטרפו זו לזו לפסול את הקורבן. לכן, המשנה מלמדת שגם במקרה כזה, מכיוון שאלו שני סוגי "אכילה" שונים במהותם (אכילת אדם ואכילת מזבח), הם לא מצטרפים.

בסוף הדף מתחיל הפרק הבא במשנה שקובעת שאנשים שפסולים לעבודות אחרות, כשרים לשחוט. המשנה מפרטת ששחיטה כשרה בזרים, נשים, עבדים וטמאים (טמא שנגע בשרץ ולא מטמא את הסכין או אפילו טמא מת ששחט על ידי דבר שלא מקבל טומאה, ובלבד שהטמאים לא נוגעים בבשר).

המשנה ממשיכה בדף הבא.